

Noor 22 januari 2008.

Bästa vänner.

Låt mig ge en korrekt information om Noor, Roslagsbro, Norrtelge.

Vi har ägt Noor sedan våren-99 och startade direkt en mycket omfattande restaurering som fortfarande pågår. Det är viktigt att reda ut sanningen bakom de skrönor som figurerar. Vissa är korrekta men andra skall man korrigera, utan att förstöra det intressanta som alla gamla gårdar har.

Låt mig börja med försäljningen av Noor från Gabriel Axelsson Oxenstierna af Croneborg. Köpare är fru Elsa Dankwardt åt sin son Georg Petter Sundel, GPS, krigskommissarie. Vi antar att gårdar av denna dignitet måste köpas av adlig person vilket förklarar fru Dankwardt's inblandning. Hon härstammar från en krutfabrikör i Torsebro, Kristianstad, förmodligen bra ekonomi när man ser Herrgården som de byggde. Denna affär måste ha pågått under flera år för redan 1769 köpte GPS frälseräntorna av Greve Gyllenborg på Broby säteri. Vi har sedan ett protokoll från tinget i Billinge år 1771 där välborne fru Dankwardt, änkefru till överkrigskommissarie Carl Sundel, köper sätesgården Noor med underliggande hemman för 161.600 daler av Greve Gabriel Oxenstierna. Dessa protokoll är svårlästa, detta är ett domstolsprotokoll från Oktober 1771, renskrivit till kungliga hovrätten men det har vi inte funnit. Köpebrevet är från 8:e Mars 1771. Så nu vet vi köpedatum. Här slutar Oxenstiernas ägande av Noor.

Släkten Sundel blev adlad Stjernheim, nr 1646, år 1773, 4:e Juli. Adopterad från farbroder, Peter Stjernheim. Georg Petter Sundel dog på Noor i April 1773 och hann aldrig bli adlad vilket gör forskningen lite mer besvärlig. Han stiftade Noors Fideikommiss med en mycket vacker text, testamente, år 1773. Han dog, på Noor, ogift och barnlös, 49 år gammal. Hans bror, Magnus Stjernheim, blev första fideikommissarie. Magnus var gift med Sofia Elisabet Rosentwist. De fick en son och en dotter. Sonen Georg Per Stjernheim blev omskriven som mycket driftig och skapade 60 ha bördig mark på Noor. Han dog 1830, barnlös och slöt Stjernheims ätt. Dottern Beata Christina Stjernheim gifter sig med Kaptan Henrik Hård år 1810 på Noor. De får en dotter, Ulrica Sophia, som gifter sig med Kaptan Erik Gustaf Skjöldebrand år 1838 på Noor. Därefter går Noor inom manssidan hos Skjöldebrand enligt fideikommissbrevet, fram till 1962. Då avskaffades fideikommisset och Noor såldes till Staten/Domänverket för 800.000:-

Nuvarande Herrgårdsbyggnad har vi undersökt mycket noggrant. Under reparation av timmerstomme har vi sågat skivor från stockar och sänt till Lund för en dendrokronologisk analys. Vi har analyserat timmer från båda gavlarna samt från klockstapeln. Dessa timmerstockar har en enastående kvalitet och spänner över ca. 200 år. Svaret var 100% säkert och timret är fällt i närstående skog, Uppland, under vinterhalvåret 1771/72. Detta betyder att det första som GPS gör är att bygga en ny herrgårdsbyggnad. Den gamla byggnaden kan ha varit i dåligt skick och vi vet inte hur gammal den var. Den kan ha brunnit men det är inte så troligt då fru Elisabet Tornérhielm, mor till Gabriel Axelsson Oxenstierna, dog på Noor 1770 och då måste köpet redan vara under diskussion. Den nya herrgården står troligen på samma stengrund som den äldre. Det finns mycket fina källarvalv, matkällare, ej "fängelsehålor", som har Gotisk form med lite spetsigt tak. Ytterväggarna är 2.5 m tjocka stenväggar. Det finns en gammal stengrund, framför herrgården, som livar med källargaveln och bör vara en äldre flygel, ca. 18 x 13 m med 2.5 m bred entrétrappa av sandsten. I denna grund har vi funnit ett mynt som myntkabinettet undersökt. De säger att man tappat det ganska

tidigt för konturerna är skarpa och inte slitna. Det är daterat till 1410-talet och präglad av Erik af Pommern i Åbo. Detta betyder att denna stengrund bör vara från 1300-talet om någon tappat ett nytt mynt i ett befintligt hus på 1410 talet. Sålunda bör herrgårdens stengrund vara minst lika gammal. Vi har dock funnit att stengrunden ändrar stil markant vilket tyder på att grunden är förlängd med ca. 7 m. Nu är den 28 x 13 m. Det tog säkert några år att timra upp denna stora byggnad i två våningar.

Herrgården hade först ett brutet och valmat tak. Timret var rödmålat med oljetranfärg och frontespiserna samt gavelspetsarna var gulockra. Taket var enastående vackert med handyxade, profilerade spån som också var rödtjärade. Senare blev byggnaden reveterad och år 1800 skriver Radlof att den är vit, reveterad. Det syns spår av spikade slenor som hållit leran/kalken på plats. Troligen var det inte bra för man har satt vitmålad panel direkt på timret omkring år 1810. Vi tror att man gjorde "alla" förändringar inför bröllopet med Kapten Hård år 1810. Detta innefattar dubbeldörrar till alla salonger. Vi vet att man ändrade på taket år 1858 och tog bort brytningen för att få ett modernare utseende samt mer fönster i några rum på övervåningen. Då fick man skarva ytterpanelen vilket inte var lika bra utfört som första panelen. År 1888 byggdes en entréveranda och stentrappan flyttades ut till verandan. Därefter har ingenting hänt egentligen. Inuti har det gjorts en del hårresande ingrepp som att såga upp väggar mitt i bärande knutpunkt för att skapa serveringsgång osv. Vi har gått tillbaka till rena timmerstommen för att verkligen finna ut ursprunglig planlösning. Den har vi nu helt klar. Spisen med inristning 1710 är inte ursprunglig, året 1710 skrevs in under en renovering 1967 av Winbergh, far till operasångaren Gösta vars farmor var Skjöldebrand. Han fick denna uppgift från Alf Nordström, länsantikvarie, som bedömde att herrgården var från omkring 1710 samt senare påbyggd och förstörad. Detta är fel. Den byggdes i denna storlek och två våningar, med frontespiser och klockstapel, från början. Det fanns två trappor från början och nu är de båda borta och ersatta av en trappa, omkring 1810 igen. Skjöldebrand hade mycket dålig ekonomi under 1900-talet och tack vare det så finns allt gammalt kvar. Kakelugnar, 29 st. inklusive flygelbyggnadens. Fönsterkarmar och bågar är "ursprungliga" med sockerbitar i spröjsen m.m. Jag kan berätta länge om alla detaljer. Vi återställer lerklining på väggarna, ursprunglig färgkulör med jordpigmenter etc. Golven får kalk och såpa efter borttagning av lack. Vi svär och gråter över tidigare "restaureringar" som utförts fullständigt vansinnigt med bredspacklingar och alkydfärger på handhyvlade paneler och dörrar. Detta går inte att få bort utan att förstöra träet.. Ytterväggar som "repareras" genom att stoppa i gullfiber och styrolit samt täcka med gipsplattor...Nu är allt rötskadat timmer ersatt med nytt. Det var stora rötskador och nästan över gränsen till reparerbart. Hela taket fick rivats m.m. Vi håller fortfarande på med full aktivitet efter snart 9 år. Nu är det kök, entré, badrum som medför att vi inte kan bo i herrgården. Snart färdigt.

Oj, det blev en lång historia. Vänligen tag vara på de väsentliga fakta och korrigerar er fina hemsida. Jag vill gärna söka information om tidigare byggnad. Vi har haft stor hjälp av bouppteckningar från avlidna personer då alla rum nämns med korrekt namn och inredning. Det bör finnas liknande dokument från Oxenstiernas tid på Noor men Alexander hävdar att dessa brunnit bort på Wernberg. Tragiskt om det stämmer.

Bästa hälsningar / Jan Thorén